

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MELCHIOR WATHELET
16 päivänä helmikuuta 2017¹

Asia C-228/16 P

**Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI)
vastaan**

Euroopan komissio

Muutoksenhaku — Valtiontuki — Kieltäytyminen antamasta välipäätöstä välimiesoikeuden sellaisen tuomion täytäntöönpanon lykkäämisestä, joka koskee sähkötariffia, joka Alouminion SA:n pitäisi maksaa DEI:lle — Kieltäytyminen tutkimasta Alouminion SA:lle myöntämäksi väitettyä valtiontukea koskevaa DEI:n kantelua — Alennetut sähkötariffit

I Johdanto

1. Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI) vaatii valituksessaan kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 9.2.2016 antaman määräyksen DEI v. komissio (T-639/14, ei julkaistu, EU:T:2016:77, jäljempänä valituksenalainen määräys), jossa kyseinen tuomioistuin katsoi rauenneeksi lausunnon antamisen DEI:n kanteesta, jossa vaadittiin kumoamaan 12.6.2014 päivätty Euroopan komission kirje COMP/E3/ON/AB/ark *2014/61460, jolla hylättiin valtiontukia koskevat DEI:n kantelut (jäljempänä riidanalainen kirje).

2. Valitusperusteissaan DEI väittää, että todetessaan lausunnon antamisen DEI:n kanteesta rauenneen unionin yleinen tuomioistuin teki useita oikeudellisia virheitä, loukkasi DEI:n oikeutta tulla kuulluksi ja teki ilmeisen arviointivirheen sekä otti tosiseikat ja DEI:n perustelut huomioon vääristyneellä tavalla. Valitusperusteissa ei tule esiin uusia oikeuskysymyksiä lukuun ottamatta toista perustetta, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on loukannut hyvän hallinnon, oikeusvarmuuden ja tehokkaan oikeussuojan periaatteita.

3. Tässä ratkaisuehdotuksessa käsitellään näin ollen unionin tuomioistuimen pyynnöstä toista valitusperustetta, jossa nostetaan esiin 16.12.2010 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohdassa esitettyjen periaatteiden tulkintaa koskevia kysymyksiä; kyseisessä tuomion kohdassa todetaan seuraavaa: ”Kun otetaan huomioon hyvän hallinnon ja oikeusvarmuuden vaatimukset sekä tehokkaan oikeussuojan periaate, on katsottava yhtäältä, että komissio voi peruuttaa väitettyä sääntöjenvastaista tukea koskevan kantelun käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen vain korjatakseksi mainitun päätöksen lainvastaisuuden, ja toisaalta, ettei se voi tällaisen peruuttamisen takia aloittaa menettelyä uudelleen sellaisesta vaiheesta, joka edelsi todetun lainvastaisuuden tapahtumahetkeä.”

¹ — Alkuperäinen kieli: ranska.

II Asian tausta

4. DEI on kreikkalainen osakeyhtiö, jossa Kreikan valtio on enemmistöosakkaana. Yhtiön pääasiallisena toimintana on sähkön tuottaminen. Alouminion SA on yksi sen asiakkaista. Näiden kahden yrityksen riitaannuttua sähkötariffista Kreikan energia-alan sääntelyviranomaisen (Ruthmistiki Archi Energeias, jäljempänä RAE) vahvisti väliaikaisen tariffin. Komissiolle 15.6.2012 osoittamassaan kantelussa (jäljempänä vuoden 2012 kantelu) DEI väitti, että koska kyseinen tariffi velvoittaisi sen toimittamaan Alouminionille sähköä markkinahintaa alempaan hintaan, RAE oli myöntänyt kyseiselle yritykselle sääntöjenvastaisen valtiontuen.

5. DEI:n ja Alouminionin perustama välimiesoikeus vahvisti 31.10.2013 DEI:n toimittamalle sähkölle taannehtivasti sovellettavan tariffin, joka oli vielä alempi kuin RAE:n väliaikaisesti vahvistama tariffi.

6. DEI teki 23.12.2013 komissiolle toisen kantelun (jäljempänä vuoden 2013 kantelu), jossa se väitti välimiesoikeuden tuomion merkitsevän valtiontukea.

7. Komissio toimitti 6.5.2014 DEI:lle alustavan arvionsa, jonka mukaan vuoden 2013 kantelun tutkimista ei ollut syytä jatkaa, koska välimiesoikeuden tuomio ei merkinnyt valtiontukea. DEI vastasi komissiolle 6.6.2014 päivätyllä kirjeellä, jossa se esitti täydentäviä huomautuksia.

8. Komissio ilmoitti DEI:lle riidanalaisella kirjeellä, että tämän 6.6.2014 päivätyssä kirjeessä olevat tiedot eivät saattaneet kyseenalaisiksi komission 6.5.2014 päivätyn kirjeen sisältämää alustavaa arviota. Komission mukaan välimiesoikeuden tuomiota ei voitu katsoa valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi, koska valtio ei voinut sanella välimiesoikeuden päätöstä,² eikä siinä annettu Alouminionille valikoivaa etua. Tästä syystä ”kilpailun pääosaston yksiköt totesivat, etteivät [6.6.2014 päivätyn kirjeen sisältämät tiedot] riittäneet perusteluiksi kantelun uudelleen tutkimiselle”.

III Riidanalaisesta kirjeestä unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettu kumoamiskanne ja valituksenalainen määräys

9. DEI vaati unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 22.8.2014 toimittamassaan kannekirjelmässä riidanalaisen kirjeen sisältämän komission päätöksen kumoamista.

10. DEI ja komissio pyysivät unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 7.10.2014 toimittamassaan kirjeessä yhdessä keskeyttämään unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyn kuudeksi kuukaudeksi, eli 7.4.2015 saakka, jotta komissio voi tutkia uudelleen kannekirjelmässä esitetyt kysymykset. Tähän pyyntöön suostuttiin unionin yleisen tuomioistuimen neljännen jaoston puheenjohtajan 24.10.2014 antamalla määräyksellä.

11. Komissio antoi 25.3.2015 päätöksen C(2015) 1942 final, joka koskee Alouminion SA:lle kustannuksia alempien sähkötariffien muodossa välimiesoikeuden tuomion perusteella myönnettyksi väitettyä valtiontukea SA.38101 (2015/NN) (ex 2013/CP) (jäljempänä muodollinen päätös). Komission päätöksen 12 kohdassa täsmennetään seuraavaa: ”Käsiteltävässä asiassa kyseessä olevassa kantelussa [DEI] viittaa myös [vuoden 2012 kanteluun]. Tässä kantelussa väitetään, että [RAE:n] päätöksellä nro 346/2012, jossa vahvistettiin Alouminionille toimitettavan sähkön tariffia koskevan osapuolten välisen riidan ratkaisemiseen asti voimassa oleva väliaikainen tariffi, DEI veloitettiin toimittamaan sähköä Alouminionille markkinahintaa alempaan hintaan ja myönnettiin näin ollen Alouminionille valtiontukea. Koska [RAE:n] vahvistama väliaikainen tariffi kuitenkin täysin ja taannehtivin vaikutuksin korvattiin välitystuomiolla, komissio katsoo, että [vuoden 2012] kantelu on menettänyt tarkoituksensa.”

2 –

”– – the State does not seem to have had the possibility to dictate the decision of the arbitration tribunal.”

12. Komissio pyysi unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamolle osoitetuissa, 27.4.2015 ja 19.6.2015 päivätyissä kirjeissä unionin yleistä tuomioistuinta toteamaan, että riidanalaista kirjettä koskeva kanne oli menettänyt tarkoituksensa muodollisen päätöksen antamisen jälkeen ja että lausunnon antamiseen tästä seikasta ei enää ollut aiheutta. DEI toimitti unionin yleiselle tuomioistuimelle tätä pyyntöä koskevat huomautuksensa 3.7.2015 päivätyllä kirjeellä.

13. DEI vaati unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 29.6.2015 toimittamassaan kannekirjelmässä kumoamaan 25.3.2015 annetun päätöksen (vireillä oleva asia T-352/15, DEI v. komissio).

14. Unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisessa määräyksessä todetaan, että lausunnon antaminen riidanalaista kirjettä koskevasta kumoamiskanteesta oli rauennut, koska riidanalainen kirje oli kumottu ja virallisesti korvattu muodollisella päätöksellä eikä se siksi enää ollut osa unionin oikeusjärjestystä.

15. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan DEI:n väitteet eivät horjuttaneet tätä johtopäätöstä.

16. Se ei ensinnäkään katsonut tehtäväkseen ratkaista kyseisessä määräyksessä, onko muodollinen päätös lainmukainen, koska päätöstä koskee toimielinten toimien laillisuusolettama niin kauan kuin sitä ei ole peruutettu, kumottu tai todettu pätemättömäksi. Unionin yleinen tuomioistuin ei näin ollen hyväksynyt väitettä kyseisen päätöksen lainvastaisuudesta eikä kanne asiassa T-639/14 ollut menettänyt tarkoitustaan.

17. Toiseksi unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi DEI:n väitteen, jonka mukaan sillä oli edelleen riidanalaista kirjettä koskevilta osin oikeussuojan tarve, jotta esille tuotua lainvastaisuutta joka koskee välimesoikeuden tuomion katsomista Kreikan valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi, ei enää toistettaisi tulevaisuudessa. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi, ettei riidanalaisessa kirjeessä ole väitettyä lainvastaisuutta ja että joka tapauksessa kysymys siitä, onko DEI todistanut valtioneuvoston rikotaan vai ei, on muodollista päätöstä koskevan kanteen kohteena.

18. Unionin yleinen tuomioistuin totesi vielä kolmanneksi, että lausunnon antaminen kanteesta raukeaa myös siltä osin kuin se koskee vuoden 2012 kantelua, koska kyseinen kantelu oli implisiittisesti hylätty komission 25.3.2015 antamalla päätöksellä.

IV Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

19. DEI vaatii valituksessaan, että unionin tuomioistuin

- kumoaa valituksenalaisen määräyksen
- määrää asian palautettavaksi unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta tämä antaa ratkaisun riidanalaisen kirjeen kumoamista koskevista DEI:n valituksessaan esittämistä vaatimuksista
- velvoittaa komission korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut, joita on aiheutunut ensimmäisessä oikeusasteessa ja valituksen yhteydessä.

20. Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin hylkää valituksen ja velvoittaa DEI:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

V Toinen valitusperuste, joka koskee hyvän hallinnon, oikeusvarmuuden ja tehokkaan oikeussuojan periaatteiden loukkaamista

A Asianosaisten lausumat

21. DEI väittää, että antaessaan muodollisen päätöksen komissio peruutti riidanalaisen kirjeen niiden vaatimusten vastaisesti, jotka johtuvat 16.12.2010 annetusta tuomiosta Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783). DEI:n mukaan kyseisen tuomion 70 ja 71 kohdasta seuraa, että toimi voidaan peruuttaa lainvastaisuuden korjaamiseksi edellyttäen, että peruuttamistoimessa tai korvaavassa toimessa mainitaan peruutettavan toimen lainvastaisuuden laji. Koska muodollisessa päätöksessä ei mainita sitä, unionin yleinen tuomioistuin ei DEI:n mukaan ole valituksenalaisen määräyksen 39–41 kohdassa ottanut huomioon tätä vaatimusta ja on näin ollen loukannut hyvän hallinnon, oikeusvarmuuden ja tehokkaan oikeussuojan periaatteita.

22. Komissio katsoo, että valituksenalaisen määräyksen 38–51 kohta sisältää vain toissijaisia perusteluja. Sen mielestä toinen valitusperuste, joka koskee yhtä tällaisista perusteluista, on näin ollen selvästi tehoton.

23. Väitteet olisi komission mukaan joka tapauksessa hylättävä perusteettomina, koska muodollinen päätös on täysin 16.12.2010 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohdasta johtuvien vaatimusten mukainen.

24. Se nimittäin katsoo peruuttaneensa riidanalaisen kirjeen taannehtivin vaikutuksin, koska kirje sisälsi muutovirheen. Komission mukaan sen on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL 1999, L 83, s. 1)³ 4 artiklan nojalla tehtävä muodollinen päätös, jos se alustavan tutkinnan jälkeen toteaa, ettei ilmoitettu toimenpide ole valtiontukea.

25. Lisäksi komissio toteaa, ettei se riidanalaisen kirjeen peruuttamisen jälkeen aloittanut menettelyä uudelleen lainvastaisuuden tapahtumahetkeä edeltävästä vaiheesta. Koska kyseisen kirjeen tarkoituksena oli päättää alustavan tutkinnan vaihe, komissio katsoo antaneensa perustellusti tätä varten asetuksen N:o 659/1999 4 artiklaan perustuvan muodollisen päätöksen. Tilanne olisi toinen, jos komissio olisi vain peruuttanut riidanalaisen kirjeen päättämättä alustavan tutkinnan vaihetta.

26. Tehokkaan oikeussuojan periaatetta ei komission mukaan loukattu, koska DEI:llä on asian T-352/15 yhteydessä mahdollisuus riitauttaa muodollinen päätös ja väittää, että komission olisi pitänyt tutkia vuosien 2012 ja 2013 kantelut.

B Asian arviointi

27. DEI:n valituksessa mainittu valituksenalaisen määräyksen 39–41 kohta ei mielestäni sisällä ylimääräisiä perusteluja, sillä jos DEI:n käsitys 16.12.2010 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohdan tulkinnasta olisi oikea, unionin yleinen tuomioistuin ei olisi voinut katsoa, että lausunnon antaminen asiasta raukeaa. DEI:n toista valitusperustetta ei näin ollen voida hylätä tehottomana.

28. Katson kuitenkin, että se on perusteeton ja että se on hylättävä seuraavista syistä.

3 — Kyseinen asetus korvattiin lokakuussa 2015 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015 annetulla neuvoston asetuksella (EU) N:o 2015/1589 (EUVL 2015, L 248, s. 9). Viittaan tässä ratkaisuehdotuksessa asetuksen N:o 659/1999 konsolidoituun versioon, jota sovellettiin riidanalaisen kirjeen laatimispäivänä 12.6.2014.

1. Alustavat toteamukset

29. Euroopan unionin toimielinten toimiensa peruuttamista koskevan oikeuden kannalta merkitystä on yhtäältä laillisuusperiaatteella ja luottamuksensuojan periaatteella ja toisaalta sillä, onko kyseinen toimi myönteinen sille, jota se koskee, vai ei.⁴

30. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan⁵ unionin toimielimen toimea, jolla annetaan subjektiivisia oikeuksia, ei *lähtökohtaisesti* voida peruuttaa, jos kyseessä on laillinen toimi, koska kun subjektiivinen oikeus on saavutettu, luottamus näin luodun tilanteen jatkuvuuteen on etusijalla sen toimielimen etuun nähden, joka haluaisi peruuttaa päätöksensä. Kyseisessä oikeuskäytännössä ei ilmoiteta täsmällisesti poikkeuksellisia olosuhteita, joissa tällainen laillinen toimi voitaisiin peruuttaa.

31. Sen sijaan toimielin, joka toteaa jonkin subjektiivisia oikeuksia antavista toimistaan olevan lainvastainen, voi peruuttaa sen taannehtivasti kohtuullisen ajan kuluessa, kunhan se noudattaa sellaisen edunsaajan, joka on voinut luottaa toimen lainmukaisuuteen, perusteltua luottamusta koskevan periaatteen asettamia rajoja.⁶

32. Unionin tuomioistuin on kuitenkin jo todennut, ettei tällaisia periaatteita sovelleta asianomaiselle vastaisiin toimiin.⁷ Toimielimet voivat nimittäin peruuttaa tällaiset toimet taannehtivasti riippumatta siitä, onko kyseessä oleva toimi lainmukainen vai lainvastainen. Koska se, jota asia koskee, hyöttyy sille vastaisen toimen peruuttamisesta, peruuttaminen ei voi olla luottamuksensuojan periaatteen vastainen.⁸

33. Tämä koskee mielestäni myös asianomaiselle vastaisen toimen osittaista peruuttamista. Vaikka väite säilyy, se, jota asia koskee, hyöttyy toimen osittaisesta peruuttamisesta, koska riidan tai yhden tai useamman väitteen laajuus supistuu.

2. Tuomio 16.12.2010, *Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783)*

34. Kyseinen tuomio koski nyt käsiteltävän asian tavoin valtiontukea eli kyseessä oli Athinaïki Techniki AE:n kantelu, jossa väitettiin Kreikan valtion myöntäneen Hyatt Regency -yhtymälle valtiontukea Casino Mont Parnèsiin liittyvää julkista hankintaa koskevan sopimuksentekomenettelyn yhteydessä. Komissio oli alun perin päättänyt lopettaa Athinaïki Technikin kantelun käsittelyn, mutta 17.7.2008 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-521/06 P, EU:C:2008:422)⁹ jälkeen se peruutti käsittelyn lopettamispäätöksensä ja aloitti asian käsittelyn uudelleen kehittämällä uudelleen Athinaïki Technikiä esittämään näyttöä sääntöjenvastaisen tuen myöntämisestä.

4 — Ks. Craig, P., *EU Administrative Law*, 2. painos, Oxford University Press, 2012, luku 16.

5 — Ks. tuomio 12.7.1957, *Algera ym. v. Assemblée commune (7/56 ja 3/57–7/57, EU:C:1957:7)*; tuomio 22.3.1961, *Snupat v. korkea viranomainen (42/59 ja 49/59, EU:C:1961:5)*; tuomio 13.7.1965, *Lemmerz-Werke v. korkea viranomainen (111/63, EU:C:1965:76)* ja tuomio 22.9.1983, *Verli-Wallace v. komissio (159/82, EU:C:1983:242, 8 kohta)*.

6 — Ks. tuomio 9.3.1978, *Herpels v. komissio (54/77, EU:C:1978:45, 38 kohta)*; tuomio 3.3.1982, *Alpha Steel v. komissio (14/81, EU:C:1982:76, 10 kohta)*; tuomio 26.2.1987, *Consortio Cooperative d’Abruzzo v. komissio (15/85, EU:C:1987:111, 12 kohta)* ja tuomio 17.4.1997, *de Compte v. parlamentti (C-90/95 P, EU:C:1997:198, 35 kohta)*.

7 — Ks. tuomio 16.12.2010, *Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783, 60 kohta)*. Ks. myös vastaavasti julkisasiamies Botin ratkaisuehdotuksen *Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:492)* 80 kohta.

8 — Ks. em. Craig, P., s. 558.

9 — Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin toteaa, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että Athinaïki Techniki oli nostanut kumoamiskanteen toimesta, jolla ei ole oikeusvaikutuksia ja jota vastaan ei siis voida nostaa kannetta SEUT 263 artiklan nojalla. Se kumosi näin ollen 27.11.2009 annetun määräyksen Athinaïki Techniki v. komissio (T-94/05 RENV, ei julkaistu, EU:T:2009:471) ja palautti asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta tämä lausuisi Athinaïki Technikin vaatimuksista kumota komission ensimmäinen päätös, jolla lopetettiin Athinaïki Technikin kantelun käsittely.

35. Komissio aloitti Athinaiki Technikin kantelua koskevan alustavan tutkintamenettelyn näin ollen uudelleen alusta eikä jatkanut sitä hetkestä, jossa 17.7.2008 annettussa tuomiossa Athinaiki Techniki v. komissio (C-521/06 P, EU:C:2008:422) todettu lainvastaisuus tapahtui, eli hetkestä, jolloin komission oli päätettävä, ettei kyseessä ole valtioneuvosto, ettei se esitä huomautuksia tai että se aloittaa muodollisen tutkintamenettelyn asetuksen N:o 659/1999 4 artiklan 2 ja 4 kohdan sekä 20 artiklan 2 kohdan viimeisen alakohdan säännösten mukaisesti.

36. Kuten julkisasiamies Bot toteaa ratkaisuehdotuksen Athinaiki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:492) 101 kohdassa, komissio kuitenkin pakotti Athinaiki Technikin ”kiertämään kehää” kehottaessaan sitä uudelleen esittämään näyttöä sääntöjenvastaisen tuen myöntämisestä; kyseisessä kohdassa todetaan seuraavaa: ”Toisin ja kuvaannollisesti sanoen ’ympäri käydään, yhteen tullaan’. Jos myönnetään, – – että tällainen peruuttaminen on lainmukainen, siitä saattaisi seurata, että komission sallitaan edelleen pysyä sen valtioneuvoston alan velvoitteiden vastaisessa toimimattomuuden tilassa, koska – – riittää, että toimielin lopettaa asianomaisen osapuolen jättämän kantelun käsittelyn ja tämän osapuolen nostettua kanteen aloittaa uudelleen alustavan tutkinnan vaiheen ja toistaa näitä toimenpiteitä niin kauan kuin on tarpeen välttyäkseen kokonaan toimintaansa kohdistuvalta tuomioistuINVALVONNALLA.”

37. Unionin tuomioistuin on nimenomaisesti hyväksynyt tämän julkisasiamies Botin analyysin 16.12.2010 antamansa tuomion Athinaiki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 68 kohdassa, jossa todetaan seuraavaa: ”Jos komissiolla olisi käsiteltävän asian tilanteessa oikeus peruuttaa riidanalaisen toimen kaltainen toimi, sillä olisi pysyvästi oikeus olla edelleenkin toimimatta tutkintamenettelyn alustavan vaiheen aikana vastoin sille asetuksen N:o 659/1999 13 artiklan 1 kohdan ja 20 artiklan 2 kohdan mukaan kuuluvia velvoitteita ja välttyä kokonaan tuomioistuINVALVONNALLA. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 101 kohdassa esittänyt, riittäisi nimittäin, että toimielin lopettaisi osapuolen, jota asia koskee, jättämän kantelun käsittelyn ja tämän osapuolen nostettua kanteen peruuttaisi käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen, aloittaisi uudelleen alustavan tutkinnan vaiheen ja toistaisi näitä toimenpiteitä niin kauan kuin on tarpeen välttyäkseen kokonaan toimintaansa kohdistuvalta tuomioistuINVALVONNALLA.”

38. Unionin tuomioistuin onkin pyrkinyt välttämään tämän tyyppisen tilanteen, jossa komission voidaan katsoa syyllistyvän oikeudenkäynnin väärinkäyttöön, todetessaan kyseisen tuomion 70 kohdassa, että ”kun otetaan huomioon hyvän hallinnon ja oikeusvarmuuden vaatimukset sekä tehokkaan oikeussuojan periaate, on katsottava yhtäältä, että komissio voi peruuttaa väitettyä sääntöjenvastaista tukea koskevan kantelun käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen vain korjatakseen mainitun päätöksen lainvastaisuuden, ja toisaalta, ettei se voi tällaisen peruuttamisen takia aloittaa menettelyä uudelleen sellaisesta vaiheesta, joka edelsi todetun lainvastaisuuden tapahtumahetkeä”.

39. Tämän perusteella unionin tuomioistuin toteaa kyseisen tuomion 74 kohdassa, ettei komissiolla ollut oikeutta peruuttaa riidanalaista toimea eikä unionin yleinen tuomioistuin voinut katsoa lausunnon antamisen rauenneen.

40. Kyseisen tuomion 70 kohdassa, joka on toisen valitusperusteen käsittelyn kannalta keskeinen, unionin tuomioistuin esittää siis rinnakkain kaksi kumulatiivista edellytystä, joiden on täyttyttävä, jotta kantelun käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen peruuttaminen olisi lainmukainen.

3. Soveltaminen nyt käsiteltävään asiaan

a) Ensisijaiset näkökohdat

41. On katsottava, että toimien peruuttamista koskevaa vakiintunutta sääntöä, jonka mukaan asianomaiselle vastainen toimi voidaan yksinkertaisesti peruuttaa, ei voida soveltaa valtioneuvoston päätöksissä silloin, kun kyseessä ovat komission päätökset, joissa kantelua koskevan alustavan tutkintamenettelyn päätteeksi todetaan, ettei kyseessä ole valtioneuvoston tuki tai ettei huomautuksia esitetä. Asetuksen N:o 659/1999 4 artiklassa komissio nimittäin veloitetaan tekemään alustavan tutkintamenettelyn lopussa päätös.

42. 16.12.2010 annetusta tuomiosta Athinaiki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) ei kuitenkaan ilmene, että unionin tuomioistuimen olisi halunnut asettaa toimien peruuttamista koskevan uuden säännön vain valtioneuvoston tukea koskevan kantelun käsittelyn lopettamista koskevia päätöksiä varten. Kyseisen tuomion 70 kohdan kirjaimellinen tulkinta, jonka mukaan ensimmäisenä kyseisessä kohdassa asetettuna edellytyksenä olisi, että komissio voi peruuttaa päätöksen ”vain korjataksaan mainitun päätöksen lainvastaisuuden”¹⁰, tarkoittaisi näin ollen, ettei peruuttaminen olisi sallittua mistään muusta syystä.

43. Tämä tulkinta, jonka mukaan asianomaiselle vastaisen laillisen toimen peruuttaminen ei olisi lainkaan mahdollista, on mielestäni liian tiukka, kun otetaan huomioon syy, jonka vuoksi unionin tuomioistuin teki 16.12.2010 antamansa tuomion Athinaiki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohdasta ilmenevän ratkaisun.

44. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen 36 ja 37 kohdassa jo totesin, peruuttaessaan Athinaiki Technikin tekemän kantelun käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen ja kehottaessaan Athinaiki Technikiä esittämään uudelleen huomautuksia komissio nimittäin pitkitti aikaa, jona se ei täyttänyt asetuksen N:o 659/1999 4 artiklan mukaista veloitettaan tehdä päätös, eli todeta, ettei kyseessä ole tuki, ettei se esitä huomautuksia tai että se aloittaa muodollisen tutkintamenettelyn. Lisäksi se pakotti Athinaiki Technikin ”kiertämään kehää”, koska alustava tutkintamenettely aloitettiin uudelleen alusta.

45. Todetessaan kyseisen tuomion 70 kohdassa, että ”komissio voi peruuttaa väitettyä sääntöjenvastaista tukea koskevan kantelun käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen vain korjataksaan mainitun päätöksen lainvastaisuuden”, unionin tuomioistuimen tarkoituksena oli puuttua komission toimimattomuuteen tilanteessa, jossa tämän olisi asetuksen N:o 659/1999 4 artiklan mukaan pitänyt tehdä päätös. Tämä ilmenee selvästi kyseisen tuomion 64 ja 68 kohdasta, joissa unionin tuomioistuin mainitsee nimenomaisesti toimimattomuuden jatkumisen riskin, ja julkisasiamies Botin ratkaisuehdotuksen Athinaiki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:492) 101 kohdasta.

46. Olen kyseisen tuomion 70 kohdan teleologisen ja kohtuullisen tulkinnan sekä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 29–33 kohdassa esitettyjen alustavien toteamusten perusteella sitä mieltä, että asetuksen N:o 659/1999 4 artiklan nojalla annettu laillinen kantelun käsittelyn lopettamista koskeva päätös voidaan peruuttaa, mikäli peruuttaminen ei johda komission toimimattomuuteen, joka ei ole kyseessä silloin, kun tällainen päätös korvataan kantelun käsittelyn lopettamista koskevalla toisella päätöksellä, päätöksellä olla esittämättä huomautuksia tai päätöksellä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta.

47. Nyt käsiteltävässä asiassa tilanne ei ole tällainen.

10 — Kirjaimellinen käännös kyseisen tuomion kreikankielisestä versiosta – asian oikeudenkäyntikieli oli kreikka – jossa todetaan, että komissio voi peruuttaa tällaisen päätöksen ”yksinomaan korjataksaan lainvastaisuuden kyseisessä päätöksessä” (”μόνο για να επανορθώσει έλλειψη νομιμότητας από την οποία πάσχει η εν λόγω απόφαση”). Kursivointi tässä.

48. Nyt käsiteltävässä asiassa komissio nimittäin ilmoitti riidanalaisella kirjeellään DEI:lle päätöksestään olla jatkamatta vuoden 2013 kantelun tutkintaa, koska välimiesoikeuden tuomiota, jossa vuoden 2012 kantelun kohteena ollut sähkötariffi korvattiin uudella tariffilla, ei voitu katsoa valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi, sillä ei annettu Alouminionille valikoivaa etua, eikä se siis merkinnyt valtiontukea. Komissio ei jättänyt toimimatta, joten DEI ei joutunut ”kiertämään kehää”, eikä komissio myöskään aloittanut alustavaa tutkintamenettelyä uudelleen alusta.

49. Riidanalaisen kirjeen peruuttaminen oli näin ollen lainmukainen, ja lausunnon antamisen raukeamista koskeva unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisu valituksenalaisessa määräyksessä on mielestäni perusteltu.

b) Toissijaiset näkökohdat

50. Jos unionin tuomioistuin hylkää 16.12.2010 annetun tuomion Athinaiki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohdan teleologisen tulkinnan ja pitää kiinni kirjaimellisesta tulkinnasta, on tutkittava, onko komissio käsiteltävässä asiassa peruuttanut riidanalaisen kirjeen ”korjatakseen mainitun [kirjeen] lainvastaisuuden, ja toisaalta, [onko se tällaisen peruuttamisen takia aloittanut menettelyn] uudelleen sellaisesta vaiheesta, joka edelsi todetun lainvastaisuuden tapahtumahetkeä”; tämä edellyttää muodollisen päätöksen tarkastelua.

51. Komissio teki kyseisellä päätöksellä riidanalaiseen kirjeeseen kaksi muutosta muuttamatta kuitenkaan päätöksessään omaksuttua linjausta tai päätöksen tulosta.

52. Muodollisella päätöksellä muutettiin ensinnäkin riidanalaisen kirjeen muotoa. Allekirjoittajana riidanalaisessa kirjeessä, johon sisältyvän päätöksen mukaan välimiesoikeuden tuomio ei merkinnyt valtiontukea, oli komission virkamies, kun taas muodollisen päätöksen oli allekirjoittanut valtiontukiasioista vastaava komission jäsen.

53. Toiseksi on niin, että vaikka muodollisella päätöksellä ei muutettu päätöksen tulosta, jonka mukaan välimiesoikeuden tuomio ei merkinnyt valtiontukea, sillä muutettiin riidanalaisen kirjeen perusteluja siten, että komissio luopui perusteluistaan, joiden mukaan välimiesoikeuden tuomiota ei voitu katsoa valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi. Muodollisessa päätöksessään komissio tutki vain markkinataloussijoittajaa koskevan kriteerin mukaisesti, annettiinko välimiesoikeuden tuomiolla Alouminionille etu.

1) Päätöksen muodon muuttaminen

54. Siltä osin kuin on kyse muodon muutoksesta, joka tehtiin komission päätökseen siitä, ettei välimiesoikeuden tuomio merkinnyt valtiontukea, on todettava asetuksen N:o 659/1999 4 artiklan 2 kohdassa säädettävän seuraavaa: ”Jos komissio alustavan tutkinnan jälkeen toteaa, että ilmoitettu toimenpide ei ole tukea, se tekee asiasta tämän seikan toteavan päätöksen”.¹¹ DEI:n kaltaisten asianomaisten osapuolten oikeuksista kyseisen asetuksen 20 artiklan 2 kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään, että ”komissio lähettää kantelijalle jäljennöksen kantelun aihetta koskevassa asiassa annetusta päätöksestä”.¹²

55. Komissio myöntää vastineensa 31 kohdassa, että riidanalainen kirje oli lainvastainen, koska se ei ollut muodoltaan asetuksen N:o 659/1999 vaatimusten mukainen, ja että DEI oli tietoinen tästä muotovirheestä, koska se oli vedonnut siihen riidanalaisen kirjeen ensimmäisenä kumoamisperusteena unionin yleisessä tuomioistuimessa.

¹¹ — Kursivointi tässä.

¹² — Kursivointi tässä.

56. Siitä riippumatta, tulkitaanko 16.12.2010 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohtaa suppeasti ja kirjaimellisesti vai lavasti ja teleologisesti, asianomaiselle vastaisen lainvastaisen toimen peruuttaminen on epäilemättä mahdollista kyseisen lainvastaisuuden korjaamiseksi. Asianomaisella osapuolella ei voi olla perusteltua luottamusta siihen, että lainvastainen toimi pysyy voimassa, koska se olisi vastoin laillisuusperiaatetta, jota unionin toimielinten on noudatettava.

57. On lisäksi kiistatonta, ettei komissio aloittanut menettelyä uudelleen sellaisesta vaiheesta, joka edelsi todetun vaihetta, jossa muotovirhe tapahtui. Sekä riidanalaisella kirjeellä että muodollisella päätöksellä päätettiin alustavan tutkinnan vaihe.

58. Siltä osin kuin on kyse komission päätöksen, jonka mukaan välimiesoikeuden tuomio ei merkinnyt valtiontukea, muodon muutoksesta, edellä esitetystä seuraa, että komission muodollinen päätös on niiden periaatteiden mukainen, joihin unionin tuomioistuin viittaa 16.12.2010 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohdassa.

2) Päätöksen perustelujen muuttaminen

59. Siltä osin kuin kyse en komission päätöksen perustelujen muuttamisesta, komissio ei myönnä riidanalaisen kirjeen perustelujen olleen lainvastaiset. Se, ettei komissio toista perustelua, jonka mukaan välimiesoikeuden tuomiota ei voitu katsoa valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi, johtui komission mukaan vain siitä, että tästä perustelusta päätettiin luopua.

60. Täsmälleen samasta syystä ja 16.12.2010 annetun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohtaan tukeutuen DEI väittää, että riidanalaisen kirjeen peruuttaminen oli lainvastaista, koska peruuttaminen on sallittua vain lainvastaisuuden korjaamiseksi ja edellyttäen, että peruuttamistoimessa tai korvaavassa toimessa mainitaan peruutettavan toimen lainvastaisuus.

61. Tämän ratkaisuehdotuksen 40–46 kohdassa esittämistäni syistä katson, etteivät kyseisen tuomion 70 kohdassa esitetyt periaatteet estäneet komissiota peruuttamasta riidanalaisista kirjettä ja muuttamasta DEI:n kantelun käsittelyn lopettamista koskevia perusteluja siten kuin se teki, koska peruuttaminen ei johtanut komission toimimattomuuden jatkumiseen eikä siis DEI:n pakottamiseen ”kiertämään kehää”.¹³

62. Muodollisella päätöksellä päätettiin alustava tutkintamenettely asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan säännösten mukaisesti, mutta se on lisäksi samansuuntainen kuin riidanalainen kirje, ja siinä annetaan DEI:lle riidanalaisista kirjettä selvästi yksityiskohtaisempi ja perinpohjaisempi perustelu siitä, ettei kyse ole edusta. Muodollinen päätös on siis Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan c alakohdassa vahvistetun hyvän hallinnon periaatteen mukainen.

63. Kuten komissio tuo esiin, DEI on lisäksi nostanut muodollisesta päätöksestä kanteen, joka on käsiteltävänä vireillä olevassa asiassa DEI v. komissio (T-352/15). DEI:llä on kyseisen asian käsittelyn yhteydessä tilaisuus väittää, että komission olisi pitänyt tutkia sen kantelut. Tehokkaan oikeussuojan periaatetta ei näin ollen ole loukattu.

64. Tätä arviota ei muuta DEI:n väite, jonka mukaan se ei riidanalaisen kirjeen peruuttamisen vuoksi voinut kiistää kyseisessä kirjeessä esitettyä komission toteamusta, jonka mukaan välimiesoikeuden tuomiota ei voitu katsoa valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi.

13 — Ks. kuvailmaisu, jota julkisasiamies Bot käyttää ratkaisuehdotuksensa Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:492) 101 kohdassa. Ks. myös tämän ratkaisuehdotuksen 36 ja 37 kohta.

65. Tältä osin totean, että koska valtiontuen olemassaolon neljä edellytystä ovat kumulatiiviset¹⁴, perustelujen muuttaminen komission päätöksessä, joka koski DEI:n kantelujen tutkimatta jättämistä, ei aiheuttanut DEI:lle lainkaan haittaa, koska jättäessään kantelun tutkimatta komissio supisti käsiteltävät edellytykset kahdesta yhteen: edun olemassaoloon. Näin ollen DEI:lle vastaisen toimen osittainen peruuttaminen hyödyttää DEI:tä, eikä sen voida katsoa olevan luottamuksensuojan periaatteen vastainen.

66. Vastaus olisi ehkä toinen, jos muodollisen päätöksen mahdollisen kumoamisen jälkeen komissio antaisi uuden päätöksen, joka olisi samansuuntainen kuin muodollinen päätös ja perustuisi siihen, ettei välimiesoikeuden tuomiota voida katsoa valtiosta johtuvaksi toimenpiteeksi. Tästä ei kuitenkaan (vielä) ole kyse nyt käsiteltävässä asiassa, eikä tätä voida arvioida tämän valituksen yhteydessä.

67. Lisään vielä, ettei DEI:n väitteitä voitaisi hyväksyä siinäkään tapauksessa, että 16.12.2010 annettun tuomion Athinaïki Techniki v. komissio (C-362/09 P, EU:C:2010:783) 70 kohtaa tulkittaisiin erittäin suppeasti ja kirjaimellisesti. Ensinnäkin riidanalainen kirje peruutettiin lainvastaisuuden eli muotovirheen korjaamiseksi. Antaessaan muodollisen päätöksen riidanalaisen kirjeen peruuttamisen jälkeen komissio ei myöskään aloittanut menettelyä uudelleen sellaisesta vaiheesta, joka edelsi todetun muotovirheen tapahtumahetkeä.

68. Edellä esitetystä seuraa, että kantelun käsittelyn lopettamista koskevan päätöksen peruuttaminen lainvastaisuuden korjaamiseksi aloittamatta menettelyä uudelleen juuri siitä vaiheesta, jossa lainvastaisuus tapahtui, ei muutu lainvastaiseksi, jos uudessa toimessa sen toteuttaja on muuttanut perusteluja sille, jota asia koskee, edulliseen suuntaan.

VI Ratkaisuehdotus

69. Näistä syistä ehdotan, että unionin tuomioistuin hylkää toisen valitusperusteen, tämän rajoittamatta muiden valitusperusteiden tutkimista.

14 — Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että jotta toimenpide voisi valtiontuen kuulua SEUT 107 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, kyse on ensinnäkin oltava valtion toimenpiteestä tai valtion varoilla toteutetusta toimenpiteestä (tässä kyseessä oleva edellytys), toiseksi kyseisen toimenpiteen on oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kolmanneksi toimenpiteellä on annettava etua sille, joka on toimenpiteen kohteena (muodollisen päätöksen perusteluissa säilytetty edellytys), ja neljänneksi toimenpiteen on vääristettävä tai uhattava vääristää kilpailua, ja näiden edellytysten on täyttyvä kumulatiivisesti. Ks. vastaavasti tuomio 1.7.2008, Chronopost ja La Poste v. UFEX ym. (C-341/06 P ja C-342/06 P, EU:C:2008:375, 121 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).